

**Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Економічний факультет
Кафедра фінансів**

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗМІЦНЕННЯ
СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ**

Матеріали

круглого столу 3-5 жовтня 2024 року

**Київ-Чернівці
Знання України
2024**

УДК 316.42(477)

Д36

Редакційна колегія:

Варналій З.С., д.е.н., проф. (заг. ред.); Плешакова Н.А., к.е.н., доц. (відп. секр.);
Баженова О.В., д.е.н., проф.; Чеберяко О.В., д.істор.н., к.е.н., проф.;
Микитюк О.П., к.е.н., доц.; Онисенко Т.С., к.е.н., доц.;
Пампуха І.В., к.т.н., доц.; Толлок І.В., к.пед.н., доц.;
Федченко О.П., к.військ.н., с.н.с.

Д36 Державна політика зміцнення соціальної безпеки людини в умовах сучасних викликів і загроз: матеріали круглого столу 3-5 жовтня 2024 р. / за заг. ред. проф. З.С. Варналія: Київ-Чернівці: Знання України. 2024. 117 с.

ISBN 978-966-316-513-4

Збірник містить матеріали круглого столу, що проходив 3–5 жовтня 2024 року в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, організаторами якого виступили кафедра фінансів економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка та кафедра економічної теорії, менеджменту та адміністрування економічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Збірник охоплює наукові публікації за основними напрямками державної політики зміцнення соціальної безпеки людини в умовах сучасних викликів та загроз.

Для науковців, викладачів, студентів, державних службовців, керівників суб'єктів господарювання, широкого кола читачів, які цікавляться актуальними проблемами забезпечення соціальної безпеки людини в Україні.

Матеріали публікуються в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, імен власних та інших відомостей.

Круглий стіл проводився в межах виконання проекту НФД України «Нові геостратегічні загрози соціальній безпеці людини в умовах гібридної війни та шляхи їх запобігання» реєстраційний номер № 2021.01/0239.

Адреса редакційної колегії: 03022, м. Київ, вул. Васильківська, 90-а, кім. 410, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, економічний факультет, кафедра фінансів, тел. (044) 521-32-85, e-mail: kafedra_finance@ukr.net

ISBN 978-966-316-513-4

© Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, 2024

ЗМІСТ

Алексєєнко Людмила Михайлівна	ВІЗІЯ СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОГО ДИНАМІЗМУ	5
Андросова Марія Олександрівна, Слатвінська Марина Олександрівна	ВИДАТКИ НА СЕРЕДНЮ ОСВІТУ ЯК ІНВЕСТИЦІЯ У СОЦІАЛЬНУ СТАБІЛЬНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ПОВОЄННОЇ УКРАЇНИ	8
Антохов Андрій Анатолійович, Клевчік Леонід Леонідович	ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ТА КІБЕРАТАКИ ЯК ЗОВНІШНІ ЗАГРОЗИ СОЦІАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ	12
Баженова Олена Володимирівна, Чорнодід Ігор Степанович Бойда Світлана Василівна	СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ВІЙНИ	15
	СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЛЮДИНОЦЕНТРИЧНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ НАСЕЛЕННЯ	17
Варвус Андрій Ігорович	РОЗУМІННЯ РОЛІ ДЕРЖАВИ: КЛЮЧ ДО СУСПІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	20
Варналій Захарій Степанович	СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ТА НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	23
Галушка Зоя Іванівна	ПРІОРИТЕТИ ЗМІЦНЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	27
Гуцул Інна Анатоліївна, Зібницький Ілля Дмитрович Демиденко Людмила Миколаївна, Наконечна Юлія Леонідівна	ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	30
	ПОДАТКОВІ ІНСТРУМЕНТИ ВПЛИВУ НА СОЦІАЛЬНУ БЕЗПЕКУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	33
Жук Назар Олегович	СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ТРЕНД РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ: ФОРМИ ПРОЯВУ	35
Зінчук Тетяна Олексіївна, Тимчак Віра Степанівна	ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ ЯК ПРІОРИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	38
Каленюк Ірина Сергіївна, Богун Максим Миколайович Карп Олександр Дмитрович	СМАРТ МІСТО – ЯК ФЕНОМЕН БЕЗПЕЧНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	40
	ЛЮДИНОЦЕНТРИЧНІСТЬ ЯК ОСНОВА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗМІЦНЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ	43
Кириленко Володимир Іванович	СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ДОВГОТРИВАЛОЇ ВІЙНИ	45
Кирпушко Віталій Ярославович, Поченчук Максим Ігорович Кіров Богдан Сергійович	ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗМІНИ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	49
	ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДОСВІДУ УПРАВЛІННЯ БОРГОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	51
Маслій Олександра Анатоліївна, Смоквина Валерій Віталійович	ЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	54

Медведкова Наталія Сергіївна	ТЕОРІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ	56
Микитюк Оксана Петрівна	СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ	
	СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	59
	ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ТА	
	ЗАГРОЗ	
Небрат Вікторія Василівна	СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ	63
	РАДЯНСЬКОЇ СПАДЩИНИ ДЕРЖАВНОГО	
	ПАТЕРНАЛІЗМУ	
Нікитенко Дмитро Валерійович	ВПЛИВ СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКОНОМІКИ	67
	УКРАЇНИ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ	
	БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ	
Олійник Даниїла Іллівна, Кошкарів Степан Андрійович	ЛЮДИНОЦЕНТРИЧНІСТЬ ЯК ОСНОВА	69
	ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ І	
	СУСПІЛЬСТВА	
Онисенко Тетяна Сергіївна	СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА ОСВІТНЬОГО СЕКТОРУ:	71
	ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ	
Онищенко Світлана Володимирівна, Глушко Аліна Дмитрівна	ЗМІЦНЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В	73
	УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВЕКТОРИ	
	ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ	
Панченко Євген Григорович, Лук'яненко Ольга Дмитрівна	ПРІОРИТЕТИ ЗМІЦНЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ	75
	БЕЗПЕКИ В ТРУДОВІЙ	
Ткаченко Олена Вадимівна	СФЕРІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ	
	ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ	
Плешакова Наталія Анатоліївна, Плешакова Олена Анатоліївна, Середа Валентина Іванівна	ДЕТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК ЗАПОРУКА	78
	СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	
Плотнікова Аріна Олексіївна, Слатвінська Марина Олександрівна	ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ У СФЕРІ ПЕНСІЙНОГО	81
	ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ	
Порчук Петро Романович	СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ	85
	ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА РЕАЛІЯХ ВІЙНИ	
Поченчук Галина Михайлівна	ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА	87
	СОЦІАЛЬНУ БЕЗПЕКУ ТА ДЕРЖАВНУ	
	ПОЛІТИКУ	
Сергєєв Олександр Андрійович	ЕКОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ	91
	УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ РУЙНАЦІЙ ЯК	
	ФАКТОР СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	
Сторощук Богдан Дмитрович	СИСТЕМНІ ЕФЕКТИ ДИНАМІКИ СОЦІАЛЬНО-	94
	ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	
Турло Наталія Платонівна	КРИТЕРІЇ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ ТА	97
	ЇХ ОСОБЛИВОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ	
Федченко Олексій Петрович, Пампуха Ігор Володимирович, Толок Ігор Вікторович	ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ	100
	БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ НА	
	ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ З ВИКОРИСТАННЯМ	
	МОЖЛИВОСТЕЙ ARCGIS STORYMAPS	
Чеберяко Оксана Вікторівна	ФІНАНСОВА ДОПОМОГА ПОСТРАЖДАЛИМ	102
	ВНАСЛІДОК ВІЙНИ ТА ВПО В УМОВАХ	
	ШИРОКОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ	
Юрчишин Василь Володимирович	ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ – ГОЛОВНИЙ ФАКТОР	107
	СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	
Luste Olena	ENTREPRENEURSHIP CULTURE AS A FACTOR	110
	OF STRATEGIC SOCIO-ECONOMIC CHANGES	
Zadoia Anatolii	GLOBAL SECURITY AS A CONDITION FOR	114
	HUMAN SOCIAL SECURITY	

Алексєнко Людмила Михайлівна
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри управління та адміністрування,
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
Західноукраїнського національного університету

ВІЗІЯ СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОГО ДИНАМІЗМУ

Становлення глобальної економіки відбулося в країнах, де сформувалися сучасні цінності. Лауреат Нобелівської премії з економіки Едмунд Фелпс визнає, що країни з високим ступенем динамізму мають не тільки вищі показники інновацій, але й вищі ступені задоволення роботою й нематеріальними видами винагороди, такими як почуття досягнення чи створення нового через подолання труднощів [1]. Такі країни сприяли масовому процвітання і добробуту суспільства.

Політика соціального забезпечення відображає особливості країн, а також піддається постійним змінам і розвитком у часі [2, с. 3]. Соціальна безпека залежить від соціально непередбачених обставин, які визначають як “основні елементи” (безробіття, інвалідність). У сучасному науковому дискурсі зростає інтерес до вивчення соціальних трендів, які впливають на розвиток суспільства та держави. Однією концепцій соціалізації суспільних відносин є теорія соціальної безпеки людини в українському вимірі [3, с. 88–96]. Є. Ніколаєв вважає, що теорія соціальної безпеки виникла на основі досліджень, присвячених політичним і економічним аспектам розвитку держави в умовах постсоціалістичних трансформацій [4, с. 60–75]. Останнім часом сформовано низку нових підходів, що стосуються соціальної безпеки людини в умовах інтенсивної війни [5, с. 56–88].

Міжнародні організації соціального захисту відзначають, що особливої уваги у контексті соціальної безпеки заслуговують жінки, діти, мігранти, корінні народи, внутрішньо переміщені особи, особи з обмеженими можливостями, люди похилого віку, етнічні і расові меншини, а також особи, які проживають на територіях, уражених конфліктами. У Доповіді ООН з прав людини про соціальний захист діагностовано, що в світі протягом 2020-2022 років допомогу по безробіттю отримували лише 22% безробітних, матеріальну допомогу по інвалідності – 28% осіб з тяжкою інвалідністю, допомогу по соціальному захисту дітей – 35% і лише 41% жінок, які народжували, отримали материнські виплати [6].

У контексті соціально-відповідальних інвестицій інклюзивний підхід до формування політики є пріоритетом у відбудові та розвитку України [7, с. 549–589]. Поділяємо думку, що економісти мають досліджувати економіку з урахуванням тренду високого рівня динамізму, у якій масове процвітання торкнеться всіх людей, починаючи із соціально вразливих верств населення [1].

В умовах інтенсивної війни відбуваються численні виклики, що призводять до зростання кількості вразливих категорій громадян. Уряд розширює мережі Центрів допомоги врятованим, спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб та підготовки правоохоронців й суддів до складної і відповідальної роботи з постраждалими [8].

Воєнний стан загострює гендерну нерівність, що потребує нових підходів у вирішенні цих багатовекторних викликів. Урядом прийнято та реалізовано низку стратегічних документів у сфері гендерної рівності на період до 2030 року. Вважаємо, що державна стратегія забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків сприятиме гендерній рівності в різних сферах. Це стосується впровадження гендерного аналізу у процесі прийняття рішень, співпраці з неурядовими організаціями та залучення жінок до прийняття рішень на різних рівнях.

У більшості країн світу відбуваються демографічні зрушення. Ендрю Стенлі зауважує, що більш ніж у половині країн світу, на частку яких доводиться дві третини світового населення, коефіцієнти народжуваності зараз нижче необхідного для відтворення рівня – 2,1 дитини на одну жінку [9]. Деякі країни, у яких відбувається демографічний спад, експериментують із інноваційними підходами до реалізації демографічної політики. Так, країни Північної Європи пропонують “щедрі відпустки” по догляду за дитиною й субсидування догляду за дітьми, щоб стимулювати підвищення народжуваності. Аналогічно Сінгапур надає родинам фінансові стимули, щоб вони заводили більше дітей. Підвищення соціального статусу жінок і інвестиції в створення робочих місць для підтримки молодих жінок сприятиме їхній соціальній відповідальності і нівелюванню демографічного переходу.

Соціально-відповідальні інвестиції потребують системного проведення пріоритетного реформування соціальної інфраструктури, деінституціоналізації, розширення доступу до ринку праці та системи реабілітації. В Україні 2,8 млн людей з інвалідністю, і повномасштабна війна збільшує цей показник [10]. Важливо усунути бар’єри, які заважають людям з інвалідністю реалізовувати свій потенціал у професійному житті. Уряд прийняв План дій на 2023-2024 роки щодо реалізації Національної стратегії зі створення безбар’єрного простору до 2030 року. Це сприятиме забезпеченню доступності і рівних можливостей для всіх громадян України, незалежно від віку, статі, соціального статусу чи фізичних можливостей.

Підсумовуючи зазначимо, що концептуально соціальна безпека людини відображає прагнення до забезпечення стабільності та захисту суспільства від глобальних викликів, що постають у період воєнних конфліктів та реформ. В умовах економічного динамізму соціально-відповідальні інвестиції мають враховувати міжнародні підходи до гендерної рівності, важливості гендерної інтеграції в контексті соціалізації політичних процесів та посилення ролі жінок у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Edmund Phelps. Mass Flourishing and Economic Dynamism. September, 2024. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2024/09/Point-of-view-mass-flourishing-and-economic-dynamism-edmund-phelps>
2. Social Security: a conceptual view. URL: <https://www.saflii.org/za/journals/LDD/2000/2.pdf>
3. Соціальна безпека: теорія та українська практика : монографія / [І. Ф. Гнибіденко, А. М. Колот, О. Ф. Новікова та ін.] ; за ред. І. Ф. Гнибіденка, А. М. Колота, В. В. Рогового. К.: КНЕУ, 2006, 292 с.
4. Ніколаєв Євген. Соціальна безпека у традиції нехтування гуманістичними цінностями. Політичний менеджмент. 2011. № 4. С. 60-75.
5. Соціальна безпека людини в умовах війни: монографія. За ред. Варналія З. С. Київ, Знання України, 2023. 270 с.
6. OHCHR's overview on the right to social security/social protection. URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/issues/socialsecurity/2022-10-07/One-pager-social-protection-Socialsecurity.pdf>
7. Алексеенко Л. М. Соціальна відповідальність менеджменту / Менеджмент персоналу: навч. посіб. / за заг. ред. д. е. н., проф. В. Я. Брича. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 520 с.
8. Україна закладає фундамент для переговорів з ЄС: гендерна рівність є одним із пріоритетів державної політики. 20 вересня, 2024. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/24053.html>
9. Andrew Stanley. Demographic Decline. September, 2024. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2024/09/picture-this-demographic-decline-andrew-stanley>
10. Реформи під час війни: як Україна адаптує законодавство для осіб з інвалідністю під стандарти ЄС. 19 вересня, 2024. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/24036.html>

Наукове видання

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗМІЦНЕННЯ
СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ**

**Матеріали
круглого столу 3-5 жовтня 2024 року**

Круглий стіл проводився в межах виконання проекту НФД України «Нові геостратегічні загрози соціальній безпеці людини в умовах гібридної війни та шляхи їх запобігання» реєстраційний номер № 2021.01/0239.

Відповідальні за випуск:
Варналій З.С., Плєшакова Н.А.

Формування та комп'ютерна верстка:
Плєшакова Н.А.

Матеріали публікуються в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, імен власних та інших відомостей.

Адреса редакційної колегії: 03022, м. Київ, вул. Васильківська, 90-а, кім. 410, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, економічний факультет, кафедра фінансів, тел. (044) 521-32-85, e-mail: kafedra_finance@ukr.net

Підписано до друку 25.10.2024 р. Формат 60x84 1/16. Папір офс. Друк офс. Умов.-друк. арк. 6,86. Обл.-вид. арк. 7,19. Тираж 50 прим. Замовл. № 15.

Видавництво та друк – ТОВ «Видавництво «Знання України».
03680, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 57/3, к. 314.
Тел. 287-41-45, 287-30-97.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №217 від 11.10.2000 р.